

คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย

Quality of Earnings and Operating Efficiency

of Thai Commercial Bank

ชัยพร คำภามูล¹ อัฐิมาพร พาณโคตร² สุรัชชัย จันทรจรัส³

Chamaiporn Kumpamool Atchimaporn Pankhot Surachai Chancharat

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ ใช้ข้อมูลจากธนาคารพาณิชย์ จำนวน 13 แห่ง โดยทำการศึกษาและสรุปผลจากข้อมูลรายงานประจำปี ระยะเวลารวม 10 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2551-2560 ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงตารางการวางผังสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ที่เปิดเผยสู่สาธารณะชน โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่ งบกระแสเงินสดและงบการเงินรวม เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์คุณภาพกำไร และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน แล้วนำข้อมูลอัตราส่วนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรของธนาคารพาณิชย์ มีค่าเป็นบวก แสดงให้เห็นว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพในเกณฑ์ที่ดีและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับประสิทธิภาพในการดำเนินงาน พบว่า การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน หรือมีความสัมพันธ์ในทางบวก แต่มีขนาดความสัมพันธ์กันน้อยมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากตัวแปรทำนาย จำนวน 2 ตัว ได้แก่ อัตราส่วนการดำเนินงานต่อหนี้สินหมุนเวียน และอัตราส่วนกระแสเงินสดต่อรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล นั่นคือ กำไรที่มีคุณภาพมีอิทธิพลมาจากประสิทธิภาพในการดำเนินงาน แสดงว่าหากประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพิ่มขึ้นจะทำให้กำไรเพิ่มขึ้นด้วย และกำไรนั้นถือเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ : คุณภาพกำไร ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ธนาคารพาณิชย์

¹อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²นักศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³รองศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*Corresponding Author e-mail: csurac@kku.ac.th

Abstract

This study is aimed to analyze Quality of Earnings (QE) and Operating Efficiency (OE) of 13 Thai Commercial Banks. Data were collected from annual performance summary reports for a decade since 2008 through 2017. Those data are statement of financial position, income statement, statement of cash flow, and note to financial statement. Other sources of data are books, journals, e-journals, which revealed to the public published. Financial ratio is used to analyze include statement of cash flow and consolidate financial statement for QE and OE using statistical program to investigate correlation coefficient between QE and OE. The result found that most of commercial banks got the positive figures of the average of QE and OE. It explicitly indicates that the status of earning is in good criteria and good operating efficiency. Both of QE and OE are relate together in same direction with very low positive correlation coefficient. There are 2 prediction variables, the ratio of operating efficient to current liabilities and the ratio of cash flow to revenue interest and dividend, are significantly correlates at the level of 005. It explicitly indicates that quality earning reflects by the operating efficiency. The operation efficiency increasing reflects the amount of earnings, that is a quality earning.

Keywords: Quality of Earnings Operating Efficiency Commercial Bank

บทนำ

ธนาคารพาณิชย์ไทยเป็นสถาบันการเงินที่ช่วยสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) หรืออุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในรูปของสินเชื่อและเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ อีกทั้งธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่ประชาชนไว้วางใจให้ความเชื่อมั่นในความมั่นคง จึงทำให้ธนาคารสามารถระดมเงินออมได้มากกว่าสถาบันการเงินอื่น รวมทั้งธนาคารพาณิชย์ยังให้ความร่วมมือกับรัฐบาลดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจส่งผลให้ธุรกิจธนาคารมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์ยังมีบทบาทเป็นตัวกลางในการอำนวยความสะดวกในเรื่องของการเคลื่อนย้ายเงิน การรับฝากเงิน และการให้กู้เงิน ซึ่งเป็นการรวบรวมเงินออมจากผู้ออมไปยังผู้ลงทุนในการซื้อขายสินทรัพย์และหน้าที่อื่น ๆ โดยผ่านสถาบันการเงินที่ประกอบกิจการธนาคาร ซึ่งสถาบันการเงินแต่ละแห่ง

จะมีบทบาทหน้าที่และลูกค้ากลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันเพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นส่วนสนับสนุนที่สำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ (Sombatchai, 2012; Sritarapipat, 2008)

ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์มีการปรับตัวด้านการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบงานการกำกับดูแล โดยยึดหลักธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส มีการยกระดับมาตรฐานการบริการเพื่อจูงใจให้นักลงทุนพิจารณาลงทุนในหลักทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์มากขึ้น ธนาคารพาณิชย์ควรจะให้ข้อมูลที่สร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ถือหุ้น นักลงทุนหรือประชาชนทั่วไป โดยทำให้การลงทุนมีความเสี่ยงต่ำและให้ผลตอบแทนที่น่าพอใจ ทั้งนี้ผู้ลงทุนจะพิจารณาลงทุนเมื่อธนาคารพาณิชย์มีผลการดำเนินงานและฐานะการเงินที่มั่นคง รวมทั้งมีผลกำไรต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ผู้ลงทุนคาดหวังได้ว่าจะได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าจากการลงทุน หากหลักทรัพย์ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์มีผลกำไรหรือผลการดำเนินงานปรับตัวลดลงก็จะส่งผลให้นักลงทุนมีการโยกย้ายเงินทุนไปลงทุนในหลักทรัพย์กลุ่มธุรกิจอื่นแทน (Sritarapipat, 2008) อีกทั้งธนาคารพาณิชย์มีวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยในเรื่องของการกำหนดสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามคุณภาพของลูกหนี้ การจัดชั้นลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ การจัดชั้นประเภทของสินทรัพย์ โดยพิจารณาถึงคุณภาพการชำระหนี้ รวมถึงการรับรู้รายได้ ดอกเบี้ยและเงินปันผลค้างรับเป็นรายได้ การระงับการรับรู้รายได้ ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทำกำไรการเงินรวมไปถึงกำไรของกลุ่มธนาคารพาณิชย์มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ดังนั้นการศึกษาในกลุ่มธนาคารพาณิชย์จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่เปิดเผยในงบการเงินที่นักลงทุนส่วนใหญ่ใช้ประกอบในการตัดสินใจลงทุนอาจจะไม่เพียงพอต่อการพิจารณาคุณภาพกำไรที่แท้จริงของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ต้องจัดทำภายใต้หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้งบการเงินหลากหลายกลุ่ม อาทิ เจ้าหนี้ ผู้ถือหุ้น ลูกค้า และหน่วยงานราชการ เป็นต้น (Sombatchai & Suthisanont, 2016) อีกทั้งปัญหาที่ยังคงเป็นข้อสงสัยในเรื่องความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูลที่ปรากฏในงบการเงิน ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีตัวอย่างบริษัทที่ประสบปัญหาการล้มละลายในช่วงเกิดวิกฤตทางการเงิน เนื่องจากตัวเลขในงบการเงินอาจจะไม่ส่งสัญญาณหรือส่งสัญญาณที่บิดเบือนไปให้แก่นักลงทุน (Kaewkerd, 2014) ดังนั้นการวิเคราะห์คุณภาพกำไรจึงเป็นวิธีการที่สำคัญในการพิจารณาเพื่อให้สะท้อนถึงกำไรที่แท้จริงของกิจการ (Toommanon, 2006) นอกจากนี้ หากคุณภาพของกำไรมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคาร จะเป็นแนวทางในการประกอบการตัดสินใจของนักลงทุนได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ดังนั้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานจึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยศึกษาเฉพาะธนาคารพาณิชย์ เพื่อทราบคุณภาพกำไรที่แท้จริงและประสิทธิภาพในการดำเนินงานว่าเป็นอย่างไร และเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกที่ลงทุนของนักลงทุน รวมถึงใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจต่างธนาคารพาณิชย์ เพื่อแสดงถึงคุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ว่าในระยะยาวจะมีแนวโน้มเป็นอย่างไร

ทบทวนวรรณกรรม

คุณภาพกำไร (Earnings of Quality) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี ค.ศ. 1930 โดยมีวิวัฒนาการมาจากแนวคิดการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐานที่ต้องการตรวจสอบว่าหลักทรัพย์ที่กำลังพิจารณาเป็นหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าที่แท้จริง (Intrinsic Value) สูงหรือต่ำกว่าราคาตลาดในขณะนั้น (Toommanon, 2006) คุณภาพของกำไรจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวโน้มของความสม่ำเสมอของกำไร หุ่นบางตัวอาจจะมีกำไรดีเพียงปีใดปีหนึ่งหรือชั่วครั้งชั่วคราว และมีผลการดำเนินงานย้อนหลังไม่สม่ำเสมอ เช่น บางปีกำไรน้อย บางปีกำไรมาก หรือบางปีขาดทุน บางปีกำไร หุ่นประเภทนี้มีคุณภาพของกำไรต่ำ และมักจะเป็นหุ่นวัฏจักร ที่มีผลการดำเนินงานขึ้นลงตามรอบของราคาผลิตภัณฑ์ หรือเป็นหุ่นที่มียอดขายแปรผันตามเศรษฐกิจสูง ส่วนหุ่นที่มีคุณภาพของกำไรสูง คือหุ่นที่มีความสม่ำเสมอและต่อเนื่องของกำไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกำไรสามารถเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอด้วย หุ่นเหล่านี้มักจะเป็นหุ่นที่มีความนิยมในตัวเองแบรนด์ หรือผลิตภัณฑ์สูงและลูกค้ามักจะมีการซื้อซ้ำ หรือมีต้นทุนในการเปลี่ยนไปใช้สินค้าของคู่แข่งสูง

2. รูปแบบการรับรู้รายได้ หุ่นบางตัวมีการเพิ่มขึ้นของรายได้และกำไรสูง แต่รายได้ทั้งหมดเป็นลูกหนี้การค้า หุ่นประเภทนี้มีแนวโน้มที่จะมีคุณภาพของกำไรต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากระยะเวลาที่ให้เครดิตกับลูกค้ายาวนานกว่าระยะเวลาการได้รับเครดิตจากเจ้าหนี้การค้าด้วย (A/R day สูงกว่า A/P day) ดังนั้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนสูง และมีความเสี่ยงจากการเกิดหนี้สูญในอนาคตด้วย นอกจากนี้ หากหุ่นดังกล่าวมี Net Margin คือ อัตรากำไรเทียบยอดขายต่ำ จะยิ่งทำให้คุณภาพของกำไรแย่งไปอีก เนื่องจากแสดงว่าการจะได้มาซึ่งกำไรเพิ่มขึ้น 1 บาท จะต้องใช้ยอดขายเพิ่มจำนวนมาก ซึ่งหมายความว่าต้องใช้เงินทุนหมุนเวียน

สูงกว่าหุ้นที่มี Net Margin สูง หุ้นที่มีการรับคำสั่งและบริการเป็นเงินสด หรือจากแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือสูง เช่น จากผู้ให้บริการบัตรเครดิต จะเป็นหุ้นที่มีคุณภาพของกำไรสูงกว่า

3. หุ้นที่ต้องใช้เงินลงทุนสูงในการเพิ่มกำไร ธุรกิจบางประเภทหากต้องการเพิ่มกำไรจะต้องมีการลงทุนใหม่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้กำไรที่ได้ในปัจจุบันจะต้องถูกเก็บไว้สำหรับลงทุนใหม่เพื่อเพิ่มยอดขาย หุ้นประเภทนี้เรียกว่า Capital Intensive ถือว่ามีแนวโน้มของคุณภาพกำไรที่ต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นธุรกิจที่ผลตอบแทนจากการขยายโครงการไม่สูงนัก ทำให้ต้องใช้เงินลงทุนสูงในการสร้างกำไรที่เพิ่มขึ้น 1 หน่วย อีกทั้งหุ้นประเภทนี้มักจะต้องลงทุนเพิ่มในต้นทุนคงที่เพื่อที่จะทำให้กำไรเพิ่มขึ้น ดังนั้นหากรายได้ลดลง กำไรจะลงเร็วมาก เพราะต้นทุนคงที่ไม่ลดลงตาม หุ้นประเภทดังกล่าวมักจะต้องมีเงินกู้ระดับสูงตลอดเวลา จึงทำให้มีความเสี่ยงทางการเงินสูง และส่งผลต่ออัตราการจ่ายเงินปันผลด้วย กล่าวคือ หุ้นประเภทนี้มักจะมี p/e ต่ำ แต่มี Dividend Yield ต่ำเช่นกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหุ้นโรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าที่ไม่มีแบรนด์ของตัวเอง Benchakul (2011)

ส่วนประสิทธิภาพในการดำเนินงานเป็นความสามารถของผู้บริหารในการหาเงินสดจากการดำเนินงานและการเติบโตของธนาคารโดยพิจารณาจากอัตราส่วนวัดผลตอบแทนที่เป็นเงินสดต่อสินทรัพย์รวม และความสามารถของธนาคารในการหาเงินสดจากการดำเนินงานซึ่งเกิดจากรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล โดยพิจารณาจากอัตราส่วนกระแสเงินสดต่อรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยการวิเคราะห์จากอัตราส่วนวัดสภาพคล่อง ซึ่งอัตราส่วนที่สูง หมายถึง ธุรกิจมีสภาพคล่องทางการเงินสูง อัตราส่วนแสดงสภาพคล่องระยะสั้น แสดงถึงแหล่งเงินทุนสภาพคล่องที่จะทำให้กิจการมีความยืดหยุ่นทางการเงิน (The Securities Exchange of Thailand (2003) ประกอบด้วย อัตราส่วนวัดผลตอบแทนที่เป็นเงินสดต่อสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนกระแสเงินสดต่อรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล การวัดประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์และความสามารถในการทำกำไรของกิจการพิจารณาจากอัตราส่วนกำไรสุทธิของลูกหนี้ อัตราส่วนกำไรสุทธิของสินทรัพย์รวม อัตราส่วนกระแสเงินสดต่อรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล และอัตราส่วนกำไรสุทธิของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด หากธุรกิจมีอัตราส่วนดังกล่าวสูง แสดงว่า สินทรัพย์นั้นถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพสูง สร้างรายได้มาก ประสิทธิภาพการดำเนินงานวัดจากความสามารถในการจ่ายชำระหนี้สินและดอกเบี้ยจ่ายเป็นอัตราส่วนที่ใช้เป็นตัววัดความเสี่ยงระยะยาว ประกอบด้วย อัตราส่วนกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อหนี้สินรวม อัตราส่วนวัดความสามารถในการจ่ายคืนดอกเบี้ย

Sombatchai & Suthisanont (2016) ได้ทำการศึกษาการวิเคราะห์คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐและธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2554 พบว่า โดยรวมธนาคารมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ดีแสดงให้เห็นว่าธนาคารมีความสามารถในการหาเงินสดจากการดำเนินงานได้มากเมื่อเทียบกับรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผลและการลงทุนจากสินทรัพย์ ยกเว้นบางธนาคารในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและขนาดเล็กเท่านั้นที่มีแนวโน้มต่ำลง ส่วนค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดจำหน่ายที่มีต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่มีแนวโน้มในด้านการลงทุนที่ลดลง นอกจากนี้ ยังพบว่า คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานแตกต่างกันตามขนาดของธนาคารพาณิชย์อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ Sawatrum (2016) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินในรอบระยะเวลาบัญชีตั้งแต่ พ.ศ. 2549-2554 ยกเว้นกลุ่มธนาคารเงินทุนหลักทรัพย์ ประกันชีวิต และประกันภัย ผลการศึกษาพบว่า ประเภทธุรกิจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในทิศทางตรงข้ามเฉพาะการวัดคุณภาพกำไรจากรายการคงค้างรวม ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับคุณภาพกำไรเฉพาะการวัดคุณภาพกำไรจากรายการคงค้างรวม และอัตราส่วนหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับคุณภาพกำไรเฉพาะการวัดคุณภาพกำไรจากความเพียงพอของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ส่วนขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและประเภทรายงานของผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร

ส่วน Kaewkerd (2014) ศึกษาการวัดคุณภาพกำไรจากการวิเคราะห์งบกระแสเงินสดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร ในช่วงปี พ.ศ. 2551-2555 พบว่า คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารมีความผันผวนไม่สม่ำเสมอของแต่ละบริษัทและการวิเคราะห์คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานแต่ละวิธีมีคุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ซึ่งจากผลการประเมินราคาตลาดต่อกำไรสุทธิต่อหุ้น พบว่า ราคาตลาดต่อกำไรสุทธิต่อหุ้นของอุตสาหกรรมอาหารมีมูลค่าสูง ในขณะที่ Wibunkun (2013) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรและประสิทธิภาพการดำเนินงาน กรณีศึกษาธนาคารของรัฐจำนวน 6 ธนาคาร ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2553 พบว่า ธนาคารของรัฐที่มีค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยของอุตสาหกรรม และเป็นกำไรที่มีคุณภาพจัดอันดับได้ดังนี้ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารอาคารสงเคราะห์ ตามลำดับ ส่วนธนาคารที่ให้ค่าอัตราส่วนคุณภาพกำไรติดลบคือ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ส่วนที่สองวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพ

กำกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยการทดสอบสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กันกับคุณภาพกำไร

Phalalam et al. (2013) ได้ศึกษาการจัดการคุณภาพกำไรของงบกระแสเงินสดของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ดัชนีคุณภาพกำไรเมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ความเป็นเงินสดไม่มีความแตกต่างกัน แม้ว่าจะคำนวณโดยใช้ตัวแปรกำไรที่แตกต่างกัน รายการคงค้างระหว่างรายการคงค้างไม่แตกต่างกับรายการคงค้างรวมจากงบกระแสเงินสดโดยกลุ่มธุรกิจอาหารเครื่องดื่มและก่อสร้าง กลุ่มธุรกิจบริการและกลุ่มธุรกิจเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร มีรายการคงค้างที่ไม่แตกต่างกับรายการคงค้างรวมจากงบกระแสเงินสด แต่กลุ่มธุรกิจทรัพยากร กลุ่มธุรกิจเทคโนโลยี และธุรกิจสินค้าอุตสาหกรรม มีรายการคงค้างที่คำนวณแตกต่างกับรายการคงค้างรวมจากงบกระแสเงินสด ซึ่งจากการที่ทดสอบภาพรวมของการกลุ่มธุรกิจพบว่ารายการคงค้างระหว่างรายการคงค้างตามตัวแบบไม่แตกต่างกับรายการคงค้างรวมจากงบกระแสเงินสด ส่วน Suaplai (2011) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับมูลค่าบริษัท โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในระหว่างปี พ.ศ. 2550-2553 จำนวน 42 บริษัท ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพกำไรไม่ส่งผลต่อมูลค่าบริษัท อาจจะเป็นความแตกต่างของช่วงเวลาในการประเมิน กล่าวคือ การประเมินคุณภาพกำไรจะใช้ข้อมูลงบการเงิน ซึ่งเป็นข้อมูลจากในอดีต ในขณะที่มูลค่าของบริษัทโดยส่วนใหญ่มักจะทำการประเมินไปข้างหน้า จึงทำให้ผลที่ได้ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยในส่วนของตัวแปรควบคุม พบว่า ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับมูลค่าบริษัท และโครงสร้างทุนของกิจการที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับมูลค่าบริษัท

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะธนาคารที่ดำเนินการและมีข้อมูลทางการเงินระหว่าง ปี พ.ศ. 2551-2560 ครบ 10 ปี จำนวน 13 แห่ง ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน) ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ (ไทย) จำกัด (มหาชน) ธนาคารทีเอสบี จำกัด (มหาชน) ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน) ธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮาส์ จำกัด (มหาชน) และธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์จากงบการเงินรายปีรวม 10 ปี ที่จัดทำเผยแพร่สู่สาธารณะชน ประกอบด้วย งบแสดงฐานะทางการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด รายงานของผู้สอบบัญชีและหมายเหตุประกอบงบการเงินในรายงานประจำปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึงปี พ.ศ. 2560 ของธนาคารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผ่านระบบออนไลน์ รายงานประจำปีสำหรับสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และจากเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้นอกเหนือจากข้อมูลที่ได้มาจากการเงินซึ่งนำมาใช้ในการประมวลแล้ว ข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบรายละเอียดเพื่อเสริมให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ขึ้นมาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิต่าง ๆ ได้แก่ ตำรา วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมทั้งสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์คุณภาพกำไร เป็นการนำข้อมูลทางบัญชี ซึ่งเป็นงบการเงินของธนาคารพาณิชย์มาใช้ในการคำนวณคุณภาพกำไร การใช้โมเดลต่าง ๆ และวิธีการคำนวณจากงบกระแสเงินสด อัตราส่วนทางการเงิน รายละเอียดมีดังนี้

1. การวิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยการดัดแปลงจากโมเดลเกณฑ์คงค้างของ Sloan (1996) เป็นการวัดคุณภาพกำไรโดยพิจารณากำไรสุทธิทางการเงินตามเกณฑ์คงค้าง ซึ่งวัดจากเงินทุนหมุนเวียนสุทธิ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี โดยใช้ในรูปสูตร ดังนี้

$$\text{Accruals Component} = \frac{(\Delta CA - \Delta CASH) - (\Delta CL - \Delta STD - \Delta TP) - Dep.}{\text{Average Total Assets}}$$

โดย ΔCA (Change in Current Assets) คือ การเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์หมุนเวียน
 $\Delta CASH$ (Change in Cash/Cash Equivalents) คือ อัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงในเงินสดต่อรายการที่เทียบเท่าเงินสด

ΔCL (Change in Current Liabilities) คือ การเปลี่ยนแปลงในหนี้สินหมุนเวียน
 ΔSTD (Change in Debt Included in Current Liabilities) คือ การเปลี่ยนแปลงในหนี้ รวมทั้งหนี้สินหมุนเวียน

ΔTP (Change in Income Taxes Payable) คือ การเปลี่ยนแปลงในภาษีเงินได้ที่ต้องชำระ

$Dep.$ (Depreciation and Amortization Expense) คือ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายในการตัดจำหน่าย

Average Total Assets คือ สินทรัพย์รวมเฉลี่ย

องค์ประกอบของรายการคงค้าง (Accruals component) เป็นจำนวนเงินคงค้างที่สามารถแปลงกำไรเป็นเงินสดได้อย่างน่าเชื่อถือ และเพียงพอเป็นตัวบ่งชี้ถึงกำไรสุทธิที่ได้มาจากการบันทึกบัญชีตามเกณฑ์คงค้าง (Accruals basis) ซึ่ง Accruals component เป็นตัวเปรียบเทียบกับกำไรสุทธิในงบกำไรขาดทุน ถ้า Accruals component มีค่าออกมาน้อยเท่าใดแสดงว่ากำไรของกิจการนั้นเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

2. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ โดยทำการวิเคราะห์จากกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อหนี้สินหมุนเวียน กระแสเงินสดวัดผลตอบแทนที่เป็นเงินสดต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย กระแสเงินสดต่อรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อหนี้สินรวม ทุนหมุนเวียน ทุนหมุนเวียนเร็ว การหมุนของลูกหนี้ และกระแสเงินสดจากการดำเนินงานก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย ถ้าค่าของอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าว มีค่าสูงเท่าใดแสดงว่าประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการสูงตามไปด้วย

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาคุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ จำนวน 13 แห่ง โดยทำการศึกษาและสรุปผลจากข้อมูลรายงานประจำปีระยะเวลารวม 10 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2551-2560 ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงตาราง วารสาร สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เปิดเผยสู่สาธารณะชน โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน แล้วนำข้อมูลอัตราส่วนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ตารางที่ 1 และแผนภูมิที่ 1 แสดงการศึกษ้อัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรของธนาคารพาณิชย์ ผลการศึกษา พบว่า การศึกษ้อัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรของธนาคารพาณิชย์ทั้ง 13 ธนาคาร แยกรายปี รายละเอียดดังนี้

ปี พ.ศ. 2551 ธนาคารที่มีความสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานได้เท่ากับกำไรสุทธิที่รายงานไว้เกิดจากการดำเนินงานที่แท้จริงเป็นกำไรที่มีคุณภาพสูงสุด ได้แก่

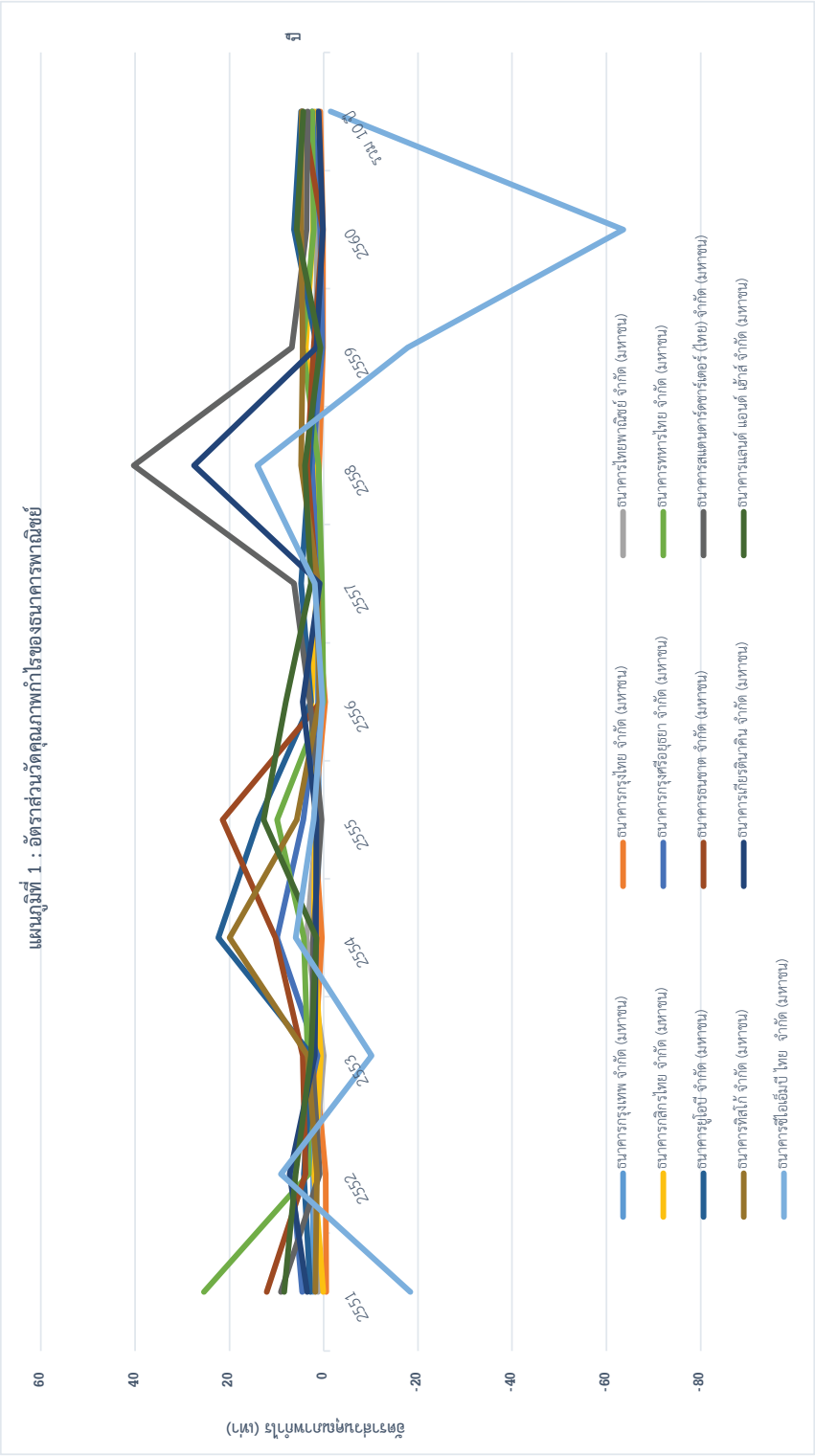
ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) แสดงให้เห็นว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพในเกณฑ์ที่ดี ธนาคารมีผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และกระแสเงินสดมีเพียงพอต่อรายจ่ายและภาระต่าง ๆ ของธนาคาร ส่วนธนาคารที่มีกระแสเงินสดสุทธิติดลบ แสดงให้เห็นว่ากำไรที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกำไรที่ด้อยคุณภาพ ได้แก่ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน) ตามลำดับ

ปี พ.ศ. 2552 ธนาคารที่มีความสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานได้เท่ากับกำไรสุทธิที่รายงานไว้เกิดจากการดำเนินงานที่แท้จริงเป็นกำไรที่มีคุณภาพสูงสุด ได้แก่ ธนาคาร ซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน) แสดงให้เห็นว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพในเกณฑ์ที่ดี ธนาคารมีผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และกระแสเงินสดมีเพียงพอต่อรายจ่ายและภาระต่าง ๆ ของธนาคาร ส่วนธนาคารที่มีกระแสเงินสดสุทธิติดลบ แสดงให้เห็นว่ากำไรที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกำไรที่ด้อยคุณภาพ ได้แก่ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

ปี พ.ศ. 2553 ธนาคารที่มีความสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานได้เท่ากับกำไรสุทธิที่รายงานไว้เกิดจากการดำเนินงานที่แท้จริงเป็นกำไรที่มีคุณภาพสูงสุด ได้แก่ ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) แสดงให้เห็นว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพในเกณฑ์ที่ดี ธนาคารมีผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และกระแสเงินสดมีเพียงพอต่อรายจ่ายและภาระต่าง ๆ ของธนาคาร ส่วนธนาคารที่มีกระแสเงินสดสุทธิติดลบ แสดงให้เห็นว่ากำไรที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกำไรที่ด้อยคุณภาพ ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน)

ตารางที่ 1 อัตราส่วนวัดคุณภาพการบริการพาณิชย์

ธนาคาร	2551		2552		2553		2554		2555		2556		2557		2558		2559		2560		รวม 10 ปี	
	เท่า	ลำดับ	เท่า	ลำดับ	เท่า	ลำดับ	เท่า	ลำดับ	เท่า	ลำดับ	เท่า	ลำดับ	เท่า	ลำดับ	เท่า	ลำดับ	เท่า	ลำดับ	เท่า	ลำดับ	เท่า	ลำดับ
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)	2.29	8	2.20	8	1.87	7	1.41	12	0.99	12	1.17	6	1.16	10	1.07	11	1.10	9	1.17	8	1.36	9
ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	-0.54	12	-0.40	13	1.86	8	0.43	13	2.05	8	-0.30	13	1.75	5	0.90	13	0.13	12	0.12	12	0.69	12
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)	1.15	10	1.99	9	-0.03	12	3.60	7	1.43	11	0.84	9	0.41	12	1.40	9	1.49	7	1.38	7	1.33	10
ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)	0.09	11	1.98	10	0.55	11	2.17	9	1.81	9	2.58	5	1.36	7	1.29	10	3.78	4	2.23	5	1.97	8
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)	4.50	5	6.69	3	1.26	10	9.89	4	4.27	6	1.07	7	1.20	9	2.48	8	0.28	11	0.75	9	2.47	7
ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)	25.40	1	3.18	7	3.44	2	4.21	6	9.92	4	0.03	12	0.43	13	1.03	12	4.39	3	2.13	6	2.50	6
ธนาคารยูโอปี้ จำกัด (มหาชน)	2.77	7	4.20	5	2.51	5	22.34	1	13.86	2	2.69	4	4.78	2	3.07	7	1.40	8	6.34	1	4.78	1
ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน)	12.09	2	3.84	6	4.45	1	10.25	3	21.44	1	0.61	10	1.58	6	3.46	6	2.11	5	0.18	10	4.55	3
ธนาคารสมเดญราชจักรีวงศ์ (ไทย) จำกัด (มหาชน)	9.04	3	0.87	12	2.49	6	2.22	8	0.45	13	2.94	3	6.29	1	40.29	1	6.75	1	3.59	4	3.40	5
ธนาคารทีเอสซี จำกัด (มหาชน)	1.78	9	1.41	11	3.33	3	19.95	2	5.68	5	0.92	8	1.24	8	4.72	4	4.48	2	4.76	3	4.61	2
ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน)	3.50	6	7.19	2	1.86	8	1.66	10	1.51	10	4.46	2	0.80	11	27.50	2	1.53	6	0.15	11	1.11	11
ธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮาส์ จำกัด (มหาชน)	8.38	4	5.92	4	2.67	4	1.58	11	12.73	3	8.01	1	2.71	3	3.93	5	0.69	10	5.68	2	4.32	4
ธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน)	-18.41	13	9.01	1	-10.13	13	5.92	5	2.09	7	0.30	11	1.87	4	14.06	3	-17.77	13	-63.58	13	- 1.44	13

แผนภูมิที่ 1 อัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรของธนาคารพาณิชย์

139

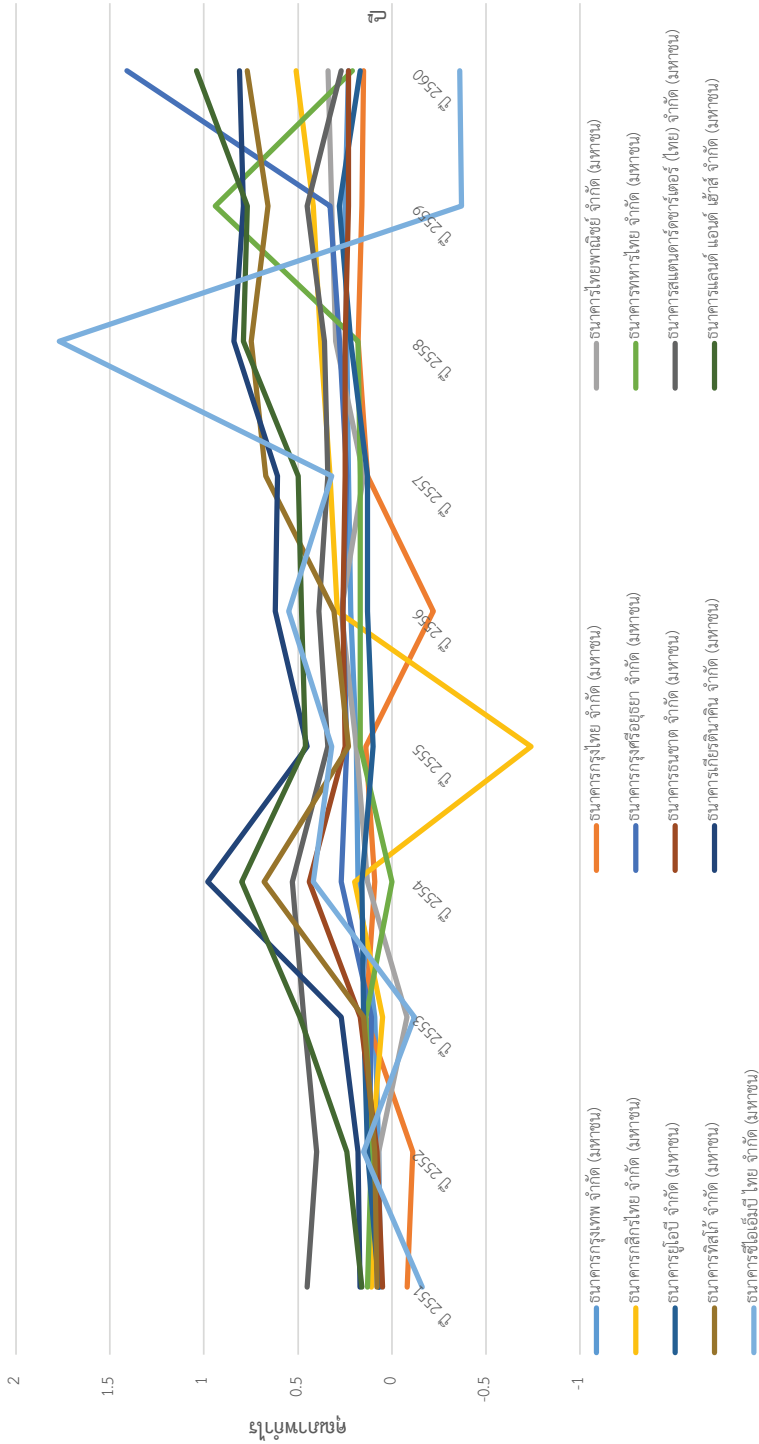
ปี พ.ศ. 2560 ธนาคารที่มีความสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานได้เท่ากับกำไรสุทธิที่รายงานไว้เกิดจากการดำเนินงานที่แท้จริงเป็นกำไรที่มีคุณภาพสูงสุด ได้แก่ ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน) แสดงให้เห็นว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพในเกณฑ์ที่ดี ธนาคารมีผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และกระแสเงินสดมีเพียงพอต่อรายจ่ายและภาระต่าง ๆ ของธนาคาร ส่วนธนาคารที่มีกระแสเงินสดสุทธิติดลบ แสดงให้เห็นว่ากำไรที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกำไรที่ด้อยคุณภาพ ได้แก่ ธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาอัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรโดยจำแนกตามขนาดของธนาคารพาณิชย์ตามการศึกษาของ Sombatchai & Suthisanont (2016) ผลการศึกษาพบว่า โดยเฉลี่ย 10 ปี ธนาคารพาณิชย์ที่มีอัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน) ธนาคารทีสโก้ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก และ ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง ตามลำดับ ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีอัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรของกำไรโดยเฉลี่ย 10 ปี อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและขนาดเล็ก ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อยู่ในลำดับที่ 8 9 10 และ 12 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและขนาดเล็กมีคุณภาพกำไรอยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่โดยเฉลี่ยในระหว่างปี พ.ศ. 2551-2560

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยการดัดแปลงจากโมเดลเกณฑ์คงค้างของ Sloan (1996)

ธนาคาร	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558	ปี 2559	ปี 2560
1 ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)	0.06	0.07	0.09	0.18	0.19	0.22	0.23	0.24	0.25	0.23
2 ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	-0.08	-0.11	0.14	0.09	0.14	-0.22	0.13	0.18	0.16	0.15
3 ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)	0.07	0.07	-0.08	0.13	0.19	0.27	0.15	0.30	0.32	0.34
4 ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)	0.11	0.11	0.05	0.20	-0.74	0.29	0.33	0.38	0.42	0.51
5 ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)	0.07	0.12	0.11	0.27	0.24	0.26	0.24	0.28	0.33	1.41
6 ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)	0.13	0.11	0.14	0.00	0.17	0.17	0.17	0.18	0.94	0.21
7 ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน)	0.07	0.13	0.15	0.16	0.10	0.13	0.13	0.22	0.28	0.17
8 ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน)	0.05	0.08	0.17	0.44	0.25	0.26	0.25	0.25	0.23	0.23
9 ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (ไทย) จำกัด (มหาชน)	0.45	0.40	0.47	0.53	0.34	0.39	0.34	0.36	0.45	0.27
10 ธนาคารทีเอสไค จำกัด (มหาชน)	0.08	0.09	0.15	0.68	0.23	0.31	0.67	0.75	0.66	0.77
11 ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน)	0.17	0.18	0.27	0.98	0.45	0.62	0.61	0.84	0.79	0.81
12 ธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮาส์ จำกัด (มหาชน)	0.16	0.24	0.49	0.80	0.46	0.48	0.50	0.79	0.77	1.04
13 ธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน)	-0.16	0.15	-0.12	0.42	0.32	0.55	0.32	1.77	-0.37	-0.36

แผนภูมิที่ 2: การวิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยการตีแปลงจากโมเดลเกณฑ์ค่างของ Sloan (1996)

แผนภูมิที่ 2 การวิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยการตีแปลงจากโมเดลเกณฑ์ค่างของ Sloan (1996)

ตารางที่ 2 และแผนภูมิที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยการดัดแปลงจากโมเดลเกณฑ์คงค้างของ Sloan (1996) พบว่า

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ ยกเว้น ปี 2551-2552 และปี 2556 ค่า Accruals component มีค่าเป็นลบแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรด้อยคุณภาพ

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ ยกเว้น ปี 2553 ค่า Accruals component มีค่าเป็นลบแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรด้อยคุณภาพ

ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ ยกเว้น ปี 2555 ค่า Accruals component มีค่าเป็นลบแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรด้อยคุณภาพ

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

ธนาคารธนาชาติ จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ (ไทย) จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

ธนาคารทีสโก็ จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

ธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮาส์ จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

ธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน) ทุกปีมี Accruals component มีค่าเป็นบวก และมีค่าน้อยแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรที่มีคุณภาพ ยกเว้น ปี 2551 ปี 2553 และ ปี 2559-2560 ค่า Accruals component มีค่าเป็นลบแสดงว่ากำไรของกิจการเป็นกำไรด้อยคุณภาพ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม : คุณภาพกำไร			ความสัมพันธ์
	กำไร		ค่าสถิติทดสอบ	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ค่าสถิติทดสอบ		
ประสิทธิภาพจากการดำเนินงานต่อหนี้สินหมุนเวียน	X_1	.595	.032	* ทิศทางเดียวกัน
ประสิทธิภาพจากกระแสเงินสดวัดผลตอบแทนที่เป็นเงินสดต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย	X_2	-.107	.728	ทิศทางตรงกันข้าม
ประสิทธิภาพจากกระแสเงินสดต่อรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล	X_3	.749	.003	* ทิศทางเดียวกัน
ประสิทธิภาพจากกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อหนี้สินรวม	X_4	.402	.173	ทิศทางเดียวกัน
ประสิทธิภาพจากทุนหมุนเวียน	X_5	.108	.725	ทิศทางเดียวกัน
ประสิทธิภาพจากทุนหมุนเวียนเร็ว	X_6	-.092	.766	ทิศทางตรงกันข้าม
ประสิทธิภาพจากการหมุนของลูกหนี้	X_7	.297	.324	ทิศทางเดียวกัน
ประสิทธิภาพจากกระแสเงินสดจากการดำเนินงานก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย	X_8	-.049	.874	ทิศทางตรงกันข้าม

*มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยวิเคราะห์คุณภาพกำไรกับประสิทธิภาพใน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพจากการดำเนินงานต่อหนี้สินหมุนเวียน 2) ประสิทธิภาพจากกระแสเงินสดวัดผลตอบแทน ที่เป็นเงินสดต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย 3) ประสิทธิภาพจากกระแสเงินสดต่อรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล 4) ประสิทธิภาพจากกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อหนี้สินรวม 5) ประสิทธิภาพจากทุนหมุนเวียน 6) ประสิทธิภาพจากทุนหมุนเวียนเร็ว 7) ประสิทธิภาพจากการหมุนของลูกหนี้ และ 8) ประสิทธิภาพจากกระแสเงินสดจากการดำเนินงานก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย โดยเป็นข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เป็นการศึกษาคุณภาพกำไรกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานใน 8 ด้าน พบว่า การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คุณภาพกำไร

มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานในทิศทางเดียวกันหรือมีความสัมพันธ์ในทางบวก แต่มีขนาดความสัมพันธ์กันน้อยมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากตัวแปรทำนาย จำนวน 2 ตัว ได้แก่ อัตราส่วนการดำเนินงานต่อหนี้สินหมุนเวียน และอัตราส่วนกระแสเงินสดต่อรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล นั่นคือ กำไรที่มีคุณภาพมีอิทธิพลมาจากประสิทธิภาพในการดำเนินงานจากอัตราส่วนทั้ง 2 ตัวข้างต้น หมายความว่า ถ้าประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพิ่มขึ้นจะทำให้กำไรเพิ่มขึ้นด้วย และกำไรนั้นถือเป็นกำไรที่มีคุณภาพ คือ เป็นกำไรที่มีความเป็นไปได้สูงที่จะสามารถนำไปจัดสรรในรูปของเงินสด และเกิดจากการดำเนินงานตามปกติมาจากรายได้ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ สามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดที่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ที่เสื่อมค่าได้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่า ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรของธนาคารพาณิชย์ส่วนมากมีค่าเป็นบวก แสดงให้เห็นว่าธนาคารมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ซึ่งธนาคารที่มีค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรมากที่สุด คือ ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน) รองลงมา ธนาคารทิสโก้ จำกัด (มหาชน) ส่วนธนาคารที่มีค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรต่ำที่สุด คือ ธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน) นอกจากนี้ จากผลการศึกษาพบว่า โดยเฉลี่ย 10 ปี ธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและขนาดเล็กมีกำไรที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Wongphanngarm (1999) ที่พบว่า ธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กมีคุณภาพของกำไรที่ดีกว่าธนาคารขนาดกลางและขนาดใหญ่ในด้านอัตราการเติบโตของกำไรต่อหุ้นถัวเฉลี่ยและอัตราการเติบโตเงินปันผล ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กมีสินทรัพย์ที่ต้องลงทุนน้อย ส่งผลทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนและเงินลงทุนมาก จึงทำให้มีสภาพคล่องในการดำเนินงานสูง และสามารถเพิ่มกำไรในสัดส่วนที่สูงรวมถึงจ่ายเงินปันผลในอัตราที่สูงได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษา Wongphanngarm (1999) ที่วัดผลคุณภาพกำไรในด้านอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์และอัตราผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น และพบว่า ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีคุณภาพกำไรในด้านดังกล่าวที่ดีกว่าธนาคารขนาดกลางและขนาดเล็ก ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าธนาคารที่มีขนาดแตกต่างกันจะมีนโยบายและเป้าหมายในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพกำไรในแต่ละด้านแตกต่างกันตามไปด้วย

ส่วนผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานพบว่า การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานในทิศทางเดียวกันหรือมีความสัมพันธ์ในทางบวก แต่มีขนาดความสัมพันธ์กันน้อยมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากตัวแปรทำนาย จำนวน 2 ตัว ได้แก่ อัตราส่วนการดำเนินงาน ต่อหนี้สินหมุนเวียน และอัตราส่วนกระแสเงินสดต่อรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sombatchai & Suthisanont (2016) ที่ศึกษาการวิเคราะห์คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐและธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย พบว่า โดยรวมธนาคารมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ดีแสดงให้เห็นว่าธนาคารมีความสามารถในการหาเงินสดจากการดำเนินงานได้มากเมื่อเทียบกับรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผลและการลงทุนจากสินทรัพย์ ยกเว้นบางธนาคารในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและขนาดเล็กเท่านั้นที่มีแนวโน้มต่ำลง ส่วนค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดจำหน่ายที่มีต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่มีแนวโน้มในด้านการลงทุนต่อลดลง นอกจากนี้ ยังพบว่า คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานแตกต่างกันตามขนาดของธนาคารพาณิชย์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับการศึกษาของ Sawatrum (2016) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า คุณภาพกำไรที่วัดจากความเพียงพอของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานและดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Kaewkerd (2014) ศึกษาการวัดคุณภาพกำไรจากการวิเคราะห์งบกระแสเงินสดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร พบว่า คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึง ปี พ.ศ. 2555 ของกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร มีความผันผวนไม่สม่ำเสมอของแต่ละบริษัทและการวิเคราะห์คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานแต่ละวิธีมีคุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ความแตกต่างกัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Wibunkun (2013) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรและประสิทธิภาพการดำเนินงาน กรณีศึกษาธนาคารของรัฐ พบว่า ธนาคารของรัฐที่มีค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนวัดคุณภาพกำไรสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยของอุตสาหกรรม และเป็นกำไรที่มีคุณภาพจัดอันดับได้ดังนี้ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารอาคารสงเคราะห์ตามลำดับ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยการทดสอบสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัย พบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง คุณภาพกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน พบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กันกับคุณภาพกำไร จากอัตราส่วนจำนวน 3 ตัว ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพ

การดำเนินงานจากอัตราส่วนกระแสเงินสดดำเนินงานต่อหนี้สินหมุนเวียน 2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานจากอัตราส่วนกระแสเงินสดดำเนินงานก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย และ 3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานจากอัตราส่วนกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อหนี้สินรวม ซึ่งมีค่าสถิติทดสอบ Sig. $t < 0.05$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีค่าเป็นบวกแสดงความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Phalalam et al. (2013) ที่ทำการศึกษากิจการคุณภาพกำไรของงบกระแสเงินสดของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพกำไรที่พิจารณาจากความเป็นเงินสด พบว่า ดัชนีคุณภาพกำไรเมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ความเป็นเงินสดไม่มีความแตกต่างกัน แม้ว่าจะคำนวณโดยใช้ตัวแปรกำไรที่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Suapalai (2011) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับมูลค่าบริษัทที่ทำการศึกษา พบว่า คุณภาพกำไรไม่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าบริษัท อาจจะเป็นความแตกต่างของช่วงเวลาในการประเมิน กล่าวคือ การประเมินคุณภาพกำไรจะใช้ข้อมูลงบการเงิน ซึ่งเป็นข้อมูลจากในอดีต ในขณะที่มูลค่าของบริษัทโดยส่วนใหญ่มักจะทำการประเมินไปข้างหน้า จึงทำให้ผลที่ได้ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

References

- Benchakul, K. (2011). **Earnings quality**. Retrieved November 10, 2017, from <http://www.prosoftwinspeed.com/ArticleInfo.aspx?ArticleTypeID=2230&ArticleID=9336> (In Thai)
- Kaewkerd, S. (2014). **Earning quality measurement from cash flow analysis of listed company in The Stock Exchange of Thailand, food industry**. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology, Suvarnabhumi, Phra Nakhon Si Ayutthaya Hantra Center. (In Thai)
- Phalalam et al. (2013). **The management of the profit quality of the company's cash flow statements on the Stock Exchange of Thailand**. Bangkok: Pathumthani University. (In Thai)
- Sloan, R.G. (1996). Do stock prices fully reflect information in accruals and cash flows about future earnings? **The Accounting Review**, 71(3): 289-315.

- Sawatrum, P. (2016). Factors affecting earning quality of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. **FEU Academic Review Journal**, 10(1): 143-155. (In Thai)
- Sombatchai, P. (2012). **Analysis of earning quality and operating efficiency of specific financial institution (SFLs) and commercial bank in Thailand**. Pathum Thani: Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (In Thai)
- Sombatchai, P. & Suthisanont, A. (2016). Analysis of earning quality and operating efficiency of specific financial institution (SFLs) and commercial banks in Thailand. **RMUTT Global Business and Economics Review**, 11(1), 73-90. (In Thai)
- Sritarapipat, O. (2008). Quality and operating efficiency of commercial banks in Thailand. **Academic Journal University of the Thai Chamber of Commerce**, 28(3), 57-78. (In Thai)
- Supalai, V. (2011). **The relationship between profit quality and company value**. Bangkok: Thammasat University. (In Thai)
- The Securities Exchange of Thailand. (2003). **Securities analysis based on basic factors**. 6th ed. Bangkok: Tewa Creations. (In Thai)
- Toommanon, V. (2006). **A new dimension of financial statements and analysis**. Bangkok: Ionic Intertrade Resources. (In Thai)
- Wibunkun, S. (2013). **The relationship between earnings quality and operating efficiency: a case study of state owned banks**. Khon Kaen: Faculty of Management Science, Khon Kaen University. (In Thai)
- Wongphanngarm, B. (1999). **The relationship between profit quality and size of commercial banks in Thailand**. Bangkok: Dhurakij Pundit University. (In Thai)